

מזכרונותיו של אברהם ליבסמן על רצח יהודי סטניסלבוב, אוקטובר 1941

"... באקציה הראשונה (12 באוקטובר 1941): כבר בשעה שש בבוקר (היה זה יום ראשון) צלצלו הפעמונים בכנסיות הקתוליות והאורתודוכסיות, שהזמינו את המתפללים לתפילה. באותה שעה הופיעו בו-זמנית בכל רחובות העיר יחידות המשטרה הגרמנית (שופ"ו) והמשטרה האוקראינית, בהנהגת הגסטאפו. הם עברו מבית לבית בחפשם אחר משפחות יהודיות... גם מכות לא חסרו. בכך הצטיינו בעיר אנשי המיליציה אוקראינית (כך)... עובדה אופיינית היא, שרבים מילדי האוקראינים – כפי שהוכח בעליל! – הוליו בהתנדבות את המרצחים אל בתי היהודים. ... במרכזו של המלבן ניצב שולחן שעליו היו ערוכים כריכים ומשקאות ושאליו היו ניגשים, מפעם לפעם, אנשי הגסטאפו, במהלכו של הטבח המפלצתי, והיו מיטיבים את ליבם בדברי מאכל ומקנחים בכוסות וודקה. היו אפילו כאלה, שביד אחת החזיקו את הכריך ובשניה המטירו אש מאקדחיהם ... כאשר אלה ששרדו מהטבח, חזרו לבתיהם, מצאו – במקרים רבים מאד – את דירותיהם פרוצות ושדודות. על פי רוב עסק בביזה האספסוף. אולם ידועים מקרים, שבהם גם אלה הקרויים 'אינטליגנציה אוקראינית' לא משכו ידיהם מהשוד. ... כדי לעמוד על אופיין של משפחות הרובלני ופריסטאי, מן הראוי להזכיר תופעה מסוימת, שלא היתה נדירה בחוגי האינטליגנציה האוקראינית. כאשר הרוסים נסוגו מסטניסלבוב וצבא הונגרי כבש את העיר, הביאו כפריים מאחד הכפרים הסמוכים ידיעה שביערות בסביבה שוב הופיעו הרוסים. בעיר קמה בהלה, בעיקר בקרב האוקראינים, שהורידו מייד את הדגלים האוקראיני, הגרמני וההונגרי, ורבים מהם הסתתרו אצל יהודים. משפחת הרובלני מצאה מקלט אצל שכניה היהודים, דודתי ליבסמן. כהכרת טובה, גירשו בני משפחות הרובלני ופריסטאי, ב-12 באוקטובר 1941, יום האקציה הגדולה – את דודתי ליבסמן ונכדתה שביקשו, בדומה לד"ר יופיטר מסתור אצל היורקביצים. ... שבועות רבים אחרי הרצח ההמוני, לא יכלו עדיין שרידי האוכלוסייה היהודית להתאושש מההלם שפקד אותם ורבים מהם ניסו לשלוח יד בנפשם, ביניהם הרופא העשיר, ד"ר האוזמן ורעייתו. היה זה זוג חשוך ילדים ולא מטופל במשפחה, אולם מאוהבים זה בזה וקשורים מאד לחיים. בהיותם מזועזעים עמוקות מן הסיוט שפקד את היהודים, החליטו להתאבד בתליה. ברגע האחרון ממש הופיעה במרוצה העוזרת שלהם ולאחר שחתכה את החבלים, הצליחה בקושי להחזירם לחיים. במשך שבוע לאחר מכן הלך ד"ר האוזמן, יום-יום לעבודתו בבית החולים היהודי, כשהוא עצוב וקודר. ביום השמיני חזר ותלה את עצמו, יחד עם רעייתו, והפעם לא עלה בידי איש להצילו. ... מחזה שלא יישכח היה זה שקודם להירצחו של אחד מהיהודים הדתיים הידועים שבעיר, שכינר היה 'משה שוחט'. כאשר הגיע תורו עטה טליתו וקרא בגרמנית, במבטא אידי מובהק: 'עכשיו תוכלו לירות, פחדנים שכמותכם. את המלחמה ממילא תפסידו!' כדור אקדח ננעץ מייד בגולגולתו של יהודי זה, שהיה חביב על הכל בזכות אופיו שהיה ללא רבב ולמדנותו המופלגת בתלמוד. ... בעת שהיה בבית הקברות, בטרם הגיע תורו, יצא ד"ר גראור מהשורה מאין יכולת לחזות באכזריות-הרצח, וקרא בקול רם אל אנשי הגסטאפו: 'ירו בי – פושעים שכמותכם!' בקשתו נתמלאה מייד. ... באותו יום הרה-אסון, ב-12

באוקטובר 1941, נספה אדם שהצטיין באופי ללא-דופי ובאידיאליזם הצרוף שלו. איש זה, שהיה מסור בכל נפשו ומאודו לעם ישראל ויחד עם זאת עניו וצנוע בכל מעשיו, היה ד"ר טננבאום (שמו הפרטי אינו זכור לי, לצערי). עד לעלייתו של היטלר לשלטון, הוא עשה בגרמניה, שם סיים את הפקולטה לחוק ולמשפט או לכלכלה באוניברסיטה. היה זה גבר כבן 40, בגובה בינוני, מוצק ובעל שיער שחור ועינים חומות, עמוקות וחודרות במידה בלתי רגילה. ... לאחר שהוקם היודנראט, הוא התייצב לעבודה בו וקיבל את ניהול ה'ארבייטסאמט' (לשכת העבודה) היהודי. בתפקיד זה רכש את אמונם הבלתי מוגבל של הגרמנים מה'ארבייטסאמט' וגם את אמונה של האוכלוסיה היהודית, בהתנהגותו רבת הטקט והצדק. כאשר אלפי יהודים שנקצרו באש מכונות היריה שכבו בקברים ההמוניים, יצא הד"ר טננבאום, מקבוצת ה'מאושרים', חברי היודנראט שחייהם היו להם לשלל, ושם פעמיו אל הגבעה שבה המטירו המרצחים אש על קורבנותיהם. על זרועו הימנית ענד את הסרט הלבן עם הכתובת 'יודנראט', וכאשר הבחין בו קריגר, ניגש אליו ואמר: 'אתה איש היודנראט והנך פטור ממוות. רד!' 'לא ולא!' השיב ד"ר טננבאום. 'אני הולך למקום שאליו הולכים אחי ואחיותי. ירה בי – רוצח!' מייד ננעץ כדור בגולגולתו של היהודי האציל הזה

..."

מקור: ליבסמן, אברהם, עם יהודי סטניסלבוב בימי כליה, תל-אביב, 1980.